

b²

Amaró
En el camí,
la identitat es multiplica

índex

2. En el camí, la identitat es multiplica	5
2.1 Descripció de l'activitat: La convivència entre cultures és possible	8
Fitxa: Informe La llibertat cultural en el món divers d'avui (PNUD)	12
Fitxa: La promoció de la convivència multicultural	14
2.2 Descripció de l'activitat: Els valors es premien!	16
Fitxa: Els premis CIVIS	20
2.3 Descripció de l'activitat: Amb ritme!	22
Fitxa: A ritme de hip-hop	26
Fitxa: Música reivindicativa	27
Fitxa: Creem cançons amb ritme!	28
2.4 Descripció de l'activitat: Les nostres identitats	30
Fitxa: Les nostres identitats	32
Fitxa: Lectura del text Identitats múltiples	33
Fitxa: Descubrim les identitats del nostre entorn	35
2.5 Descripció de l'activitat: L'Est també existeix	36
Fitxa: La dècada del poble gitano	38
2.6 Descripció de l'activitat: Fem de polítics	40
Fitxa: Fem de polítics	42

«Els gitanos són els ciutadans europeus més mòbils:
no tenen fronteres i el sofriment que han viscut
els fa, d'una manera única, autèntics europeus.»
Günter Grass

2. En el camí, la identitat es multiplica

El poble gitano és una mostra que les persones es poden sentir part de diferents identitats alhora i que es pot conuiuïre amb altres cultures de forma pacífica. Les persones gitanes catalanes són un bon exemple que aquesta situació no només és possible teòricament, sinó que a la pràctica també és una realitat. De fet, tant a Catalunya com a Europa el model de convivència gitano és una gran aportació per aconseguir la cohesió social que tant desitgem.

La identitat s'ha entès tradicionalment des d'una perspectiva exclusiva —per exemple, si et sents gitana no et pots sentir catalana—, ja que s'ha plantejat des d'una visió que subratlla més allò que ens diferencia dels altres que allò que ens hi uneix. Aquesta concepció ni coincideix amb el sentiment de moltes persones ni ajuda a entendre la convivència intercultural com una possibilitat enriquidora. És a dir, podríem arribar a pensar que una persona gitana, pel fet de sentir-s'hi, s'ha de sentir menys catalana que una altra? Hi ha situacions de la vida quotidiana de les persones que contradiuen aquesta visió. Per exemple, en un debat interessant en l'àmbit europeu en què un intel·lectual de prestigi presentava la seva teoria sobre les identitats culturals, va argumentar que les segones i terceres generacions d'immigració àrab a França se senten 50% franceses i 50% àrabs. Aleshores una dona gitana del públic li va rebatre que el que deia no s'ajustava a la seva realitat, perquè ella se sentia 100%

gitana i 100% francesa. El fet de ser gitana no li restava del fet de ser francesa, ni a la inversa. L'investigador va considerar l'aportació d'aquella dona gitana i va decidir canviar la teoria. Aquesta situació és un exemple de la identitat del poble gitano, una identitat que n'inclou d'altres, com el fet de sentir-se català, europeu o ciutadà del món. El científic i premi Nobel d'Economia Amartya Sen es refereix a aquesta situació amb el terme identitats múltiples.

En definitiva, les dues idees centrals són que existeix la possibilitat d'identitats múltiples i la d'una convivència intercultural pacífica en què sigui possible que tothom se senti part de la societat europea sense haver de renunciar a la seva identitat cultural. En el material es fa referència a l'àmbit mundial, però més concretament a la realitat europea. Les activitats, a banda d'afavorir la relació directa amb el poble gitano, permeten treballar qüestions de valors i habilitats amb tots els grups de nois i noies. Les activitats que formen el bloc són les següents:

- 2.1 La convivència entre cultures és possible: Partint de l'optimisme que es manifesta a l'informe La llibertat cultural en el món divers d'avui del Programa de Nacions Unides per al Desenvolupament (PNUD), s'estimula la reflexió sobre formes de promoure la convivència pacífica.
- 2.2 Els valors es premien!: Es presenta un reportatge sobre la bona convivència entre gitanos i la resta de la població en un poble de Letònia, que va ser premiat amb els premis CIVIS en la categoria de reportatges sobre el poble romà. A més de conèixer l'experiència, es proposa treballar guions i editar material audiovisual.
- 2.3 Amb ritme!: S'aprofundeix en la comprensió de l'intercanvi cultural com un enriquiment a través de la presentació de grups i de noves tendències musicals en què participen joves gitanos. Músiques i lletres, hip-hop i fusions, ritme assegurat..., s'analitzen cançons i se'n creen de noves.

- 2.4 Les nostres identitats: Amb aquesta activitat es treballa a fons el concepte d'identitat. S'inclouen fotografies i testimonis per reflexionar sobre les altres identitats i la nostra.
- 2.5 L'Est també existeix: L'activitat serveix per parlar de la situació de la població a Europa de l'Est mitjançant la iniciativa Roma Decade 2005-2015 que han impulsat vuit països europeus de l'Est. Es treballa a partir del text explicatiu de la iniciativa per conèixer-la i aprofundir en les seves línies d'actuació.
- 2.6 Fem de polítics: Simulació en què els grups de joves esdevenen partits polítics. L'activitat consisteix a fer propostes per a la promoció i millora del poble gitano, presentar-les i arribar a un consens.

2.1 Descripció de l'activitat: La convivència entre cultures és possible

📌 Objectius

- Identificar les idees que es transmeten als fragments seleccionats de l'informe sobre desenvolupament humà del Programa de Nacions Unides per al Desenvolupament (PNUD) i el Fòrum Europeu Gitano.
- Reflexionar sobre la relació entre la diversitat cultural i el progrés humà.
- Valorar el dret de llibertat cultural com a base de la convivència entre cultures.

🕒 Recomanada per a

- Ciències socials.
- Llengua.

📅 Edat

12-16 anys.

⏱ Durada

Aproximadament 3 hores.

🔄 Dinàmica

1. **Presentació:** S'introdueix l'activitat amb una explicació breu sobre la procedència i la temàtica dels textos: el primer és l'informe sobre desenvolupament humà del PNUD i el segon tracta del Fòrum Europeu Gitano.
2. **Lectura dels textos:** Hi ha dos textos per llegir. Primer es fa la lectura de la fitxa «És possible la convivència pacífica?» i després la de La promoció de la convivència pacífica. L'ordre s'estableix d'aquesta manera perquè la reflexió del segon text està vinculada a la lectura del primer.

3. **Grups de treball i reflexió:** S'organitzen diferents grups de treball sobre el primer text en què es posen en comú les respostes a les preguntes de les fitxes. Els nois i noies han d'establir un diàleg i arribar a un consens respecte a les conclusions generades al debat.

4. **Presentació de les conclusions:** Cada grup prepara la presentació de les seves conclusions per posar-les en comú amb tot el grup.

🔗 Recursos

📄 **Fitxa:** És possible la convivència pacífica?

📄 **Fitxa:** La promoció de la convivència multicultural.

📄 **Fitxa:** Fòrum Europeu Gitano.

📄 **Fitxa:** Informe La llibertat cultural en el món divers d'avui (PNUD).

📄 **Fitxa:** Pàgines web sobre institucions europees i gitanes.

↑↑ Orientacions

- En aquesta activitat és clau promoure la reflexió entorn del dret de llibertat cultural i del fet que el seu compliment està estretament relacionat amb l'índex de desenvolupament humà.
- Es pot utilitzar com a activitat d'aprofundiment en el coneixement del desenvolupament humà i el progrés social, o com a activitat de comprensió lectora i expressió oral.
- També és útil com a material de sensibilització social envers la convivència entre cultures basada en el respecte i la igualtat.

↓↑ Alternatives i suggeriments

- Buscar altres exemples, com els que exposa el PNUD, de països que estiguin aconseguint una convivència multicultural pacífica, conèixer pràctiques socials, polítiques, econòmiques, etc.
- Treballar el paper de les Nacions Unides en la promoció del desenvolupament dels països i de la convivència pacífica entre cultures. Buscar informació a Internet, a la pàgina www.un.org, sobre les principals línies d'actuació de l'organisme en aquests aspectes.

Informació

- PNUD. Informe sobre el Desarrollo Humano 2004. La libertad cultural en el mundo diverso de hoy. Barcelona: Mundiprensa/PNUD, 2004. Disponible a: hdr.undp.org/reports/global/2004/espanol (consultat el 21 de juliol de 2010).
 - Programa de les Nacions Unides per al Desenvolupament: www.undp.org/spanish (consultat el 21 de juliol de 2010).
 - Fòrum Europeu Gitano: www.ertf.org (consultada el 21 de juliol de 2010).
 - Fundación Secretariado General Gitano: www.gitanos.org (consultada el 21 de juliol de 2010).
-

amaro

El poble gitano a Catalunya

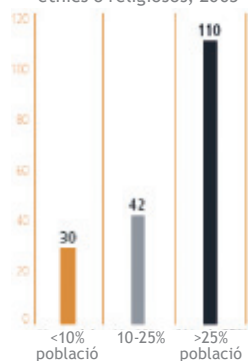

Informe La llibertat cultural en el món divers d'avui (PNUD)

Quantitat de països amb grups ètnics o religiosos, 2003

El Programa de les Nacions Unides per al Desenvolupament (PNUD) és un projecte internacional de l'ONU que vetlla perquè els països subdesenvolupats i els col·lectius més discriminats de la nostra societat puguin tenir les mateixes oportunitats que la resta. Aquesta institució va presentar l'informe «La llibertat cultural en el món divers d'avui», que consta d'una anàlisi en profunditat de la situació de les diferents cultures al món i de la possibilitat de dur a terme una convivència multicultural pacífica. Tal com podem veure al gràfic següent, la realitat de la majoria de països del món és diversa. Davant aquesta situació, el PNUD es mostra positiu quant a trobar vies reals de convivència:

»Res del que aquí plantegem és utòpic. No sempre és fàcil implantar polítiques multiculturals, i aquestes podrien, a més, requerir certes concessions. Però molts països estan aconseguint elaborar polítiques multiculturals per afrontar l'exclusió cultural i propiciar les llibertats culturals.

»Existeixen diferents models emergents de democràcia multicultural que ofereixen mecanismes eficaços perquè grups culturalment diversos comparteixin el poder. Aquests tipus de disposicions per compartir el poder són decisius per garantir els drets dels diferents grups culturals i evitar les violacions degudes ja sigui a la imposició de la majoria o al predomini de l'elit política governant. (PNUD 2004: 7)

»El desenvolupament humà requereix més que salut, educació, un nivell de vida digne i llibertat política. L'Estat ha de reconèixer i acollir les identitats culturals dels pobles i les persones han de ser lliures per expressar les seves identitats culturals sense ser discriminades en altres aspectes de les seves vides. En resum: La llibertat cultural és un dret humà i un element important del desenvolupament humà i, per consegüent, digne de l'acció i atenció de l'Estat. (PNUD 2004: 5-6)

Feu grups de treball i reflexioneu sobre els paràgrafs anteriors:

1. Què coneixeu de l'índex de desenvolupament humà (IDH)? Per a més informació podeu accedir a la pàgina web de la Wikipèdia, on s'explica en què consisteix. L'adreça és:
ca.wikipedia.org/wiki/Índex_de_Desenvolupament_Humà.
2. Què en penseu, d'aquest paràgraf? Creieu que l'acceptació de les nostres identitats està relacionada amb el desenvolupament humà?
3. Quina importància tenen les identitats culturals per a una societat més cohesionada?
4. Creieu que el poble gitano està rebent un tracte just amb relació al que proposa el PNUD?
5. Com contribueix la llibertat cultural al desenvolupament humà? Poseu-ne algun exemple. En cas que no en trobeu podeu buscar-ne a Internet.

La promoció de la convivència multicultural

La creació d'organismes que recullen la veu de les minories culturals és una acció política que afavoreix la convivència i la cohesió social. Un exemple d'aquesta aposta política és la creació del Fòrum Europeu Gitano (European Romà and Travellers Forum).

Les institucions europees estan promovent que el poble gitano no sigui discriminat a Europa. Les institucions han assumit aquests objectius gràcies a l'existència d'una mobilització transnacional gitana sense precedents que s'ha articularat a través de diferents organitzacions internacionals com l'ERIO (European Romà Information Office) o l'IRU (International Romani Union). Gràcies a les reclamacions d'aquestes organitzacions gitanes, el poble gitano va rebre suport polític l'any 2001, quan es va anunciar la creació del European Romà and Travellers Forum (el Fòrum Europeu Gitano). Aquesta iniciativa té l'objectiu de donar veu al poble gitano en la política europea mitjançant la creació d'un espai a través del qual persones representants del poble gitano poden influir en les decisions del Consell d'Europa i d'altres institucions europees i internacionals.

Inauguració del Fòrum Europeu Gitano a la seu del Parlament Europeu

L'European Romà and Travellers Forum és un dels instruments que està aconseguint compatibilitzar la identitat gitana amb la identitat europea i les seves institucions.

Feu grups de treball i reflexioneu sobre els paràgrafs anteriors:

1. La mesura del Fòrum Europeu Gitano per donar veu al poble gitano en els diferents àmbits de política europea et sembla una política que afavoreixi la multiculturalitat, com proposa l'informe del PNUD? Raoneu la resposta.
2. Creieu que aquest procés s'està duent a terme amb el poble gitano a Catalunya? Busqueu a Internet si hi ha hagut algun reconeixement de tipus institucional al poble gitano: entreu a Google (www.google.com) i introduïu les paraules reconeixement, poble, gitano. A banda d'aquest reconeixement, s'ha endegat algun pla polític per a la inclusió del poble gitano? Quins en són els objectius principals?
3. Penseu que actualment són necessàries mesures com aquestes? Per què?

2.2 Descripció de l'activitat: Els valors es premien!

📌 Objectius

- Reflexionar sobre la capacitat dels mitjans de comunicació de transformar imatges i visions estigmatitzadores sobre les minories ètniques en general i sobre el poble gitano en particular.
- Incentivar la creativitat, la curiositat i el rigor en l'ús dels llenguatges audiovisuals.

🕒 Recomanada per a

- Ciències socials.
- Educació en el lleure.

↕ Edat

16-18 anys.

↔ Durada

En aquesta activitat hi ha dues parts. La primera, de projecció i debat, ha de durar aproximadament 2 hores. La segona, de realització del curtmetratge, ha de tenir una durada de 15 hores.

🔄 Dinàmica

1. **Presentació dels premis CIVIS:** S'explica al grup de joves l'existència dels premis CIVIS i la nova categoria European Roma Television Prize (es pot explicar o llegir la fitxa «Els premis CIVIS»). Després, en gran grup, s'introdueix el debat següent:

- ✿ En quina mesura un premi com aquest contribueix a la millora global de la societat?
- ✿ Segons vosaltres, tenen responsabilitat ètica les persones que es dediquen a la producció de pel·lícules, documentals o materials en altres formats?

-
2. **Projecció del premi:** Amb un canó es pot projectar el documental des d'un ordinador connectat a Internet. Un cop vist, es comenten conjuntament les idees que més han cridat l'atenció de l'alumnat.
 3. **Realització d'un guió:** Es realitza el guió d'un curtmetratge (de deu minuts) sobre la convivència al barri o població dels joves. En els casos en què sigui possible, es pot partir d'associacions o entitats que treballin per a la convivència i incloure el testimoni de persones de diferents cultures, com persones gitanes.
 4. **Muntatge del curt:** S'organitza l'enregistrament de les escenes a partir dels guions que cada grup ha proposat i es munta el curt amb el programa d'edició.
 5. **Mostra dels treballs audiovisuals:** Es projecten els curtmetratges creats. La sessió es pot obrir només al grup, es poden convidar altres grups o fins i tot pot fer-se al barri o població.

Recursos

- Fitxa: Els premis CIVIS.
- Ordinador amb programes de muntatge de vídeo.
- Internet.
- Càmera de vídeo digital.

Orientacions

- És important analitzar conjuntament com els mitjans de comunicació poden transmetre una visió positiva o negativa d'algunes minories culturals, i aprofundir en el seu paper en la reproducció de valors educatius i socials.
- En crear els guions, la persona educadora ha d'oferir orientacions sobre com escriure'ls tenint en compte la realitat del barri o la població on es viu. Per realitzar aquesta activitat pot ser molt útil conèixer les associacions o organitzacions que treballen aquesta temàtica al barri.

- La persona educadora ha de tutoritzar el treball de manera que no es reproduïxin estereotips sinó que es doni una visió positiva de la convivència entre cultures.
-

↕ Alternatives i suggeriments

- Enlloc de realitzar el curtmetratge, si no es disposa dels recursos corresponents es pot portar a terme un role-playing («joc de simulació») del guió que hagi redactat l'alumnat.
 - Organitzar tallers sobre els diferents mitjans de comunicació. A cada taller es poden treballar notícies sobre minories culturals des d'un mitjà de comunicació determinat (televisió, ràdio, Internet i premsa escrita), comparant la visió de les minories que es dona a cada mitjà.
 - En cas que no funcioni l'enllaç al documental For all my life, es pot demanar a l'organització una còpia per correu electrònic per projectar-lo o buscar altres exemples de convivència entre cultures. En qualsevol cas, és recomanable consultar la web dels premis perquè hi ha altres exemples que poden ser adients.
-

❯ Informació

- For all my life: http://latvia.onlinefilm.org/en_EN/film/30888 (consultat el 21 de juliol de 2010).
 - Premis CIVIS: www.wdr.de/tv/civis (consultat el 21 de juliol de 2010).
-

amaro

El poble gitano a Catalunya

Els premis CIVIS

El Dr. Reinhart Freudenberg dóna el premi a Romualds Pipars

El premi periodístic CIVIS és un premi anual que atorga la Fundació CIVIS (CIVIS Media Foundation for Integration and Cultural Diversity in Europe) amb el suport del Parlament Europeu, la Unió Europea de Radiodifusió i l'Observatori Europeu contra el Racisme i la Xenofòbia. Es concedeix a programes de televisió europeus que promoguin la comprensió i l'apropament intercultural a partir del tractament de temes com la immigració, la integració i la diversitat. S'hi pot presentar qualsevol empresa de radiodifusió dels països de la Unió Europea.

Des de l'any 2005 el Premi CIVIS per a la diversitat cultural i la integració inclou una categoria especial adreçada a programes que tractin sobre els gitans i les gitanes. Es tracta del premi European Roma Television Prize, que té el lema «Dóna veu als gitans» i que vol contribuir a eliminar els prejudicis contra les persones gitanes denunciant la complicada situació que pateixen als països europeus.

En la primera edició d'aquest nou premi, el guanyador va ser el guionista i director Romualds Pipars pel documental *For all my life*, produït per la televisió nacional de Letònia l'any 2005. El documental mostra la convivència pacífica de gitans i letons al poble de Sable, a Letònia, i destaca la història de la seva comprensió mútua durant la Segona Guerra Mundial.

L'any 2010 el premi ha estat pel documental "Gran format: La Cité of the Roma" del francès Frédéric Castaignède (Paris, 1971). Situat a la ciutat búlgara de Sliven, el documental narra la història d'uns 20.000 gitans i gitanes que viuen tancats darrere d'una gran paret de formigó en el gueto de Nadeida, segregats per complet de la resta d'habitants de la petita ciutat. Mostrant la segregació dels gitans i gitanes, i la precarietat en què viuen a Sliven, l'autor denuncia una situació de discriminació racial que malauradament continua succeint a moltes altres ciutats europees, i sent ignorada dia rere dia.

Fitxa tècnica: *For all my life*

Documental, Televisió Nacional de Latvia 1 (LTV 1)

Director: Romualds Pipars

Editor: Baiba Urbane

09.04.2005, 39' 00''

Tràiler de la pel·lícula: DSL/ISDN

Director

Romualds Pipars (Daugavpils, Latvia, 1952) és actor i director. Va estudiar Geografia a Riga. Des del 1974 ha produït més de dues-centes cinquanta produccions televisives per a la televisió de Letònia i ha rebut diversos premis.

Contingut

Al poble de Sabile, a Letònia, els gitanos avui dia encara viuen una vida tradicional i respectuosa amb la natura. Els letons accepten els seus costums i tradicions i elogien l'estructura familiar del poble gitano. Aquesta convivència estreta té una llarga tradició: quan les tropes nazis van ocupar Sabile l'any 1941 i van voler afusellar dos-cents homes i dones gitanes, la majoria de la població es va aixecar i els va protegir.

Raons del jurat

For all my life, de **Romualds Pipars**, retrata la història d'una coexistència que va des de l'opressió del passat fins a les oportunitats educatives del present. L'Holocaust contra els gitanos hi apareix de nou. Seguint la tradició dels documentals de l'Europa de l'Est, aquesta contribució de la televisió de Letònia examina la convivència quotidiana de gitanos i letons a Sabile. Els membres del jurat que van atorgar-li l'European Roma Television Prize 2005 van destacar: «*A Sabile hi ha pobresa, però no s'hi troba racisme contra el poble gitano. For all my life és un retrat impressionant d'una integració reeixida.*»

2.3 Descripció de l'activitat: Amb ritme!

🔗 Objectius

- Entendre la música com a eina de superació d'estereotips i d'expressió de les identitats múltiples.
- Conèixer noves tendències musicals en què participen persones gitanes.
- Valorar la rellevància cultural gitana en la música.

🕒 Recomanada per a

- Música.
- Educació en el lleure.

↕ Edat

12-18 anys.

↔ Durada

Aproximadament 4 hores.

🔄 Dinàmica

1. **Introducció:** S'introdueix l'activitat a partir de les aportacions del grup, i es demana als nois i noies que pensin en grups de música que puguin estar integrats per persones gitanes.
 - ❁ Coneixeu algun grup de música en què hi hagi persones gitanes?
 - ❁ Quines cançons coneixeu?
 - ❁ Quin estil de música creieu que fan?
 - ❁ Hi ha diversos estils? Quins?
2. **Audició d'una cançó:** S'escolta una o diverses cançons de les que es proposen al material o, si hi ha la possibilitat, de les que hagin proposat els nois i noies. Si no es troben els CD es pot accedir a Internet i escoltar les cançons a la majoria de pàgines web dels grups.
3. **A ritme de hip-hop:** Aquesta fitxa aporta més informació sobre el panorama musical actual de grups amb persones gitanes. Com que les preguntes que s'hi fan no estan centrades únicament en el text, es poden utilitzar en qualsevol altre exemple.

4. **Música reivindicativa:** Aquesta fitxa, que és opcional, conté la reflexió entorn del vídeo elaborat per Ketama per a la campanya de la Fundación Secretariado Gitano. Es proposa veure'l i donar orientacions per reflexionar sobre el contingut.
www.gitanos.org/conocelos/web/conocelos.php?s=0&p=0.

5. **Debat:** Per finalitzar l'activitat es pot deixar un espai per al diàleg on el grup aporti la seva opinió sobre les peces musicals que s'han escoltat i el seu contingut.

6. **Creem cançons amb ritme:** A partir dels exemples cada grup s'encarrega d'elaborar la lletra d'una cançó que tracti la superació d'estereotips. Per elaborar-la es parteix del ritme del garrotín lleidatà. Primer es llegeix i s'escolta una cançó com a exemple del garrotín i després es crea la lletra pròpia improvisadament.

Recursos

Reproductor de CD.

Internet.

Opcionalment

La Excepción: ¡Cata Cheli!

Zebda: 100% Collègues.

Ojos de Brujo: Tiempo de soleà i Techari.

Reincidentes: Algazara.

Marea: 28.000 puñaladas.

Cançó de la campanya «Conócelos» del Secretariado General Gitano: «El alma no tiene color» www.gitanos.org/conocelos/web/conocelos.php?s=0&p=0.

Altres

Juan Peña, El Lebrijano.

Camarón de la Isla.

Raimundo Amador: «Tango de los gitanos».
(Más sabor flamenco 2004).

Carlos A. Juste, Lo Beethoven: Nits de rumba i garrotín (2005).

La Violeta: Rumbes velles i noves de Lleida (1998).

↑↑ Orientacions

- Es poden analitzar les lletres de les cançons per veure com poden promoure valors negatius o positius sobre la identitat.

- L'activitat es pot presentar a classe o es pot treballar preferiblement en grups. També es pot dividir en diferents sessions i treballar-la en dues parts: la primera seria l'audició i el comentari corresponent, i la segona, l'elaboració de la cançó.
- Cal destacar que la música és un art, i que en alguns estils, com en el flamenc, la presència de persones gitanes ha estat un referent. Aquesta presència en l'art de la música, la podem evidenciar presentant el repertori de músics i cantants de la Borsa de personatges, a través de les vides de persones com Camarón, Francisco Miguel Suárez Saavedra, David Peña, Dorantes, o la cantant catalana Montse Cortés.
- Un altre element que convé tenir en compte és que les activitats s'han d'adaptar a les edats del grup. La creació de lletres noves i improvisacions és més adient per al grup de dotze a catorze anys; en canvi, el debat i l'aprofundiment en algunes lletres és més adequat per la franja de catorze a divuit.

↕ Alternatives i suggeriments

- Portar CD o música de persones gitanes que han revolucionat el panorama musical barrejant diferents músiques del món, com per exemple Camarón o Diego El Cigala.
- Les cançons treballades i les que proposin els nois i noies poden servir per organitzar una festa temàtica sobre les aportacions gitanes a la música.
- Organitzar un taller de composició musical amb estils de diverses cultures.

❗ Informació

- www.gitanos.org/conocelos/web/conocelos.php?s=0&p=0 (consultada el 21 de juliol de 2010).
- www.ojosdebrujo.com (consultada el 21 de juliol de 2010).
- [www.taringa.net/posts/musica/2344834/La-Excepcion---La-Verdad-Más-Verdadera-\(2009\).html](http://www.taringa.net/posts/musica/2344834/La-Excepcion---La-Verdad-Más-Verdadera-(2009).html) (consultada el 21 de juliol de 2010).
- zebda.free.fr/cd5.html (consultada el 21 de juliol de 2010).
- www.rockmusic.org/reincidentes/algazara.html (consultada el 21 de juliol de 2010).
- www.losmarea.com/discografia.htm i <http://www.losmarea.com/tv.asp> (Vídeo i cançó "La ciudad de los gitanos") (consultada el 21 de juliol de 2010).
- www.vespito.net/rumba/origen.html (rumba catalana) (consultada el 21 de juliol de 2010).
- www.myspace.com/raimundoamador (consultada el 21 de juliol de 2010).
- www.esflamenco.com/product/es93194935.html (Más sabor flamenco 2004) (consultada el 21 de juliol de 2010).
- www.esflamenco.com/bio/es10220.html (Juan Peña, El Lebrijano) (consultada el 21 de juliol de 2010).
- www.bcn.es/publicacions/bmm/bcn_flamenca/art02.htm (article sobre el flamenc a Catalunya) (consultada el 21 de juliol de 2010).

amaro

El poble gitano a Catalunya

A ritme de *hip-hop*

La Excepción és un grup d'aparició recent al panorama musical del hip-hop que trenca molts estereotips. Està format per persones gitanes i no gitanes. Tal com reivindiquen a les seves lletres, no volen enquadrar-se en un sol estil ni haver de renunciar a altres gustos musicals per dedicar-se al hip-hop. Una característica que podem observar en totes les seves cançons és que denuncien la visió negativa que es dóna del poble gitano al nostre país.

»Pues sí, es normal, hombre, que tó nos suene a chino si no hemos estao nunca metíos en estos temas que si er cache que si el protocolo que lo llaman royalti. ¿Y que no es de Flandul? Entonces suelta la cuchara que te veo con las ganas de meter la zarpa en el platuni y llevarte la taja, la avaricia primo crea enemistad y que mejor que ser honrao e ir con la cabeza alta. [...] que por lo visto dicen que hay que ser rockero, popero, rapero y así poderte encasillar, ¿no? Y si me da por escuchar a mi Rosendo, a Ketama o a Triana ¿dicen que no soy real? Sal de aquí... (Cançó «Amos Chacho», de La Excepción)

»Nunca dije fragoneta, tampoco malacotón y si tengo que ser patriarca lo seré del hip-hop. Y es que nos late fuerte fuerte el corazón, goza y llena el alma de ilusión, pa ti lo canto, mira, vívelo. (Cançó «Nos late fuerte», de La Excepción)

Al panorama musical cada vegada hi ha més persones gitanes, no només en el camp tradicional del flamenc, sinó també en altres tendències musicals com el pop, el rock o el rai. Exemples d'altres grups reconeguts integrats per persones gitanes són Zebda, Reincidentes, Ojos de Brujo o Marea. Un dels títols d'un àlbum d'Ojos de Brujo és en caló: es titula Techarí.

Música reivindicativa

A banda d'aquests grups també podem trobar cançons que reivindiquen la situació del poble gitano. Un clar exemple el trobem a la cançó «El alma no tiene color» que ha compostat Ketama per a una de les campanyes de la Fundación Secretariado General Gitano. La cançó destaca que totes les persones som éssers humans, sigui quin sigui el nostre color de pell, i que els prejudicis tenen conseqüències negatives per als altres.

1. Després d'escoltar i llegir algunes de les lletres de diferents cançons d'aquests grups, contesteu les preguntes següents:

- ✿ Coneixeu aquests grups? Sabeu que estaven formats per persones gitanes?
- ✿ Creieu que la música pot ser una eina transmissora de diferents valors de la identitat gitana?
- ✿ Què vol dir techarí? Per saber-ho podeu buscar a la pàgina web del grup: www.ojosdebrujo.com

2. Accediu a la pàgina web de la Fundación Secretariado General Gitano per escoltar o veure el vídeo de la cançó «El alma no tiene color» de Ketama. Quin és el tema clau de la cançó? Quin és el lema de la campanya?

www.gitanos.org/conocelos/web/conocelos.php?s=0&p=0

Imatge de La Excepción (a dalt),
i del videoclip de Ketama (a baix).

Creem cançons amb ritme!

Un dels estils propis de la música gitana a Catalunya és el garrotín de Lleida. Actualment hi ha grups com La Violeta (Rumbes velles i noves de Lleida, 1998) que estan recuperant aquesta tradició musical oral i incorporant-la en les seves actuacions. Una de les cançons tradicionals d'aquest estil és la següent:

1

El garrotín és de Lleida
que volta per tot lo món,
i ha arribat a Barcelona,
i encara marca Colom.

2

Un gitano n'és de Lleida
Va cantar lo garrotín
Va portar-lo a Barcelona
I ara diuen que és d'aquí
Ai garrotín, ai garrotan
A la vera, vera de Sant Joan

Llegiu el text i responeu les preguntes

1. Un cop llegida la cançó, a cada grup heu de pensar frases noves per a les estrofes de quatre versos. Quan les hàgiu pensat, tot el grup ha de cantar la tornada i els diferents grups hi han d'anar afegint les noves estrofes.

2.4 Descripció de l'activitat: Les nostres identitats

📌 Objectius

- Comprendre les diferents realitats identitàries de les persones que ens envolten.
- Reflexionar sobre la nostra identitat.
- Valorar la diversitat identitària com una cosa positiva.
- Constatar que persones pertanyents a minories culturals es poden sentir membres d'una altra comunitat (gitana, catalana, europea, etc.).

🔄 Recomanada per a

- Ciències socials.
- Educació en el lleure.

📅 Edat

14-16 anys.

⏱ Durada

Aproximadament 10 hores.

🔄 Dinàmica

1. **Discussió/Comentaris sobre fotografies:** Amb tot el grup es comenten les fotografies i els perfils biogràfics dels diferents personatges (vegeu el document adjunt), imaginant o fent hipòtesis sobre les identitats amb què es poden identificar.
2. **Lectura del text:** Es llegeix individualment el text Identitats múltiples. En cas que es cregui convenient, la persona educadora pot introduir-ne el contingut comentant-lo amb tot el grup.
3. **Debat:** Activitat d'autoconeixement. Es tracta de parlar conjuntament, i també de deixar un espai per a la reflexió individual, sobre la pròpia identitat o la dels altres. A la posada en comú final s'ha d'intentar mostrar que hi ha identitats diverses que conviuen en igualtat i que també pot haver-hi una identitat de pertinença al grup.

4. Descubrim les identitats del nostre entorn: S'organitza la classe per grups.

Cada grup ha de fer una recerca breu a partir d'entrevistes a persones de diferents cultures del seu barri o població amb l'objectiu de conèixer-ne les procedències i les idees.

Recursos

Fitxa: Fotografies i personatges.

Fitxa: Les nostres identitats.

Fitxa: Lectura del text Identitats múltiples.

↑↑ Orientacions

- Promoure la reflexió al voltant del concepte d'identitat inclusiva com una identitat que pot incloure'n d'altres. Aprofundir en el respecte a les diferències culturals, però prioritzar que tothom pugui assolir una igualtat de drets.
- Presentar les diferents identitats del grup, si hi ha varietat, com una riquesa cultural. Es poden comentar exemples de les diferents identitats del grup i del seu entorn.
- En el cas de les entrevistes cal que la persona educadora orienti tant la proposta de preguntes que es poden fer com les persones amb qui s'ha de parlar per portar a terme l'entrevista. Es poden enregistrar les entrevistes amb gravadores digitals per tenir-les com a material de treball de fonts orals.
- En aquesta activitat seria adequat presentar algunes persones gitanes de la Borsa de personatges que pertanyen a diferents nacionalitats per mostrar que en el cas concret del poble gitano sovint es produeix la identitat múltiple.

i Informació

- PNUD, Informe sobre Desarrollo Humano, 2004.
- TOURAINE, A.; WIEVIORKA, M.; FLECHA, R. (col·l.). Conocimiento e identidad. Voces de grupos culturales en la investigación social. Barcelona: El Roure, 2004.

Les nostres identitats

Debat: Comentaris sobre les fotografies:

1. Noia equatoriana que va arribar a Catalunya als 10 anys. Actualment en té 12.

2. Noia gitana nascuda a Catalunya. Té 17 anys.

3. Noi de 14 anys, nascut a Catalunya i de família marroquina.

4. Noia adoptada de Colòmbia quan tenia 3 anys. Actualment en té 13.

5. Jove de família gambiana nascuda a Catalunya. Actualment té 14 anys.

1. Penseu en altres exemples de persones que conegueu diferents o semblants a les de les fotografies. Quins exemples coneixeu?
2. Com creieu que se senten aquestes persones? Per exemple, creieu que la noia gitana se sent més catalana que gitana, o a la inversa? Creieu que és possible sentir-se tant gitana com catalana?
3. I vosaltres? Com us sentiu? Com definiríeu la vostra identitat?
4. Com creieu que se senten les persones gitanes que viuen a Catalunya? I les que viuen a França? I a Romania?

Lectura del text *Identitats múltiples*

«Cada individu sol identificar-se amb molts grups diferents. Una persona pot tenir la identitat que li atorga la ciutadania (com ser francesa), el gènere (ser dona), l'ètnia (ser gitana), l'ascendència regional (haver arribat de Romania), la llengua (dominar el romanò, el *rromanès* i l'anglès, a més del francès), l'afiliació política (d'orientació d'esquerres), la religió (evangelista), la professió (advocada), la ubicació (parisenca), l'afiliació esportiva (jugadora de tennis i fanàtica del futbol), les preferències musicals (agradar-li el *jazz* i el *hip-hop*) i literàries (entretenir-se amb els clàssics de la literatura universal, entre altres).»

Adaptació del text Informe sobre Desarrollo Humano, PNUD (2004), pàg. 17.

Vivim en un món cada vegada més divers i multicultural. Les migracions, la mobilitat i les relacions amb persones de cultures diferents han produït canvis molt importants a Europa i al món en les últimes dècades.

Davant això, hi ha un debat important sobre com es configuren les identitats de les persones i els grups que han immigrat o que viuen en un país que no és el seu. Per exemple, en les segones i terceres generacions, com gestionen, d'una banda, el sentiment de pertinença a les tradicions i les identitats de la seva família i les d'un país on potser van algunes èpoques de l'any, i, de l'altra, el sentiment de pertinença al país on creixen, estudien, etc.?

La identitat tradicionalment s'ha entès de manera exclusiva, només amb relació a allò que ens diferencia dels altres. Aquesta concepció ni coincideix amb el sentiment de moltes persones ni ajuda a pensar i entendre la convivència intercultural com una

possibilitat no conflictiva. És a dir, podem arribar a pensar que una persona gitana, pel fet de sentir-s'hi, se sent menys catalana que una altra. Hi ha situacions a la vida quotidiana de les persones que contradiuen aquesta situació. Un exemple clar el trobem en una conferència que es va fer a França, en què un intel·lectual de prestigi en el món de la sociologia presentava la seva teoria sobre les identitats culturals. L'intel·lectual va destacar que les segones i terceres generacions d'immigració àrab a França se sentien 50% franceses i 50% àrabs. Aleshores una dona gitana del públic li va comentar que el que deia no s'ajustava a la seva realitat, perquè ella se sentia 100% gitana i 100% francesa. El fet de ser gitana no li restava del fet de ser francesa, ni a la inversa. L'investigador va considerar l'aportació de la dona gitana i va comentar que canviaria la teoria. Aquesta situació és un exemple de la identitat del poble gitano, una identitat que n'inclou d'altres, com el fet de sentir-se català o europeu.

Debat:

1. Poseu-vos en grups i comenteu entre vosaltres la identitat amb què us sentiu identificats. Observeu quantes n'hi ha, sempre des del respecte a tothom. Després posarem en comú totes les identitats del nostre grup.

Descobrim les identitats del nostre entorn

Per tal de conèixer la riquesa d'identitats del vostre entorn, us proposem que feu una petita recerca. La proposta és que en petits grups escrigueu el guió d'una entrevista per realitzar a persones del vostre barri o població que pertanyin a cultures diferents. Així coneixereu més la varietat d'identitats del vostre entorn.

1. Realitzar el guió de l'entrevista.
2. Entrevistar quatre persones de diferents cultures. (Es poden entrevistar tant els companys i companyes i els seus familiars, com persones de contacte d'organitzacions o associacions de l'entorn proper.)
3. Elaborar una presentació de les persones entrevistades amb les seves aportacions.
4. Posar en comú les presentacions i avaluar l'activitat conjuntament.

2.5 Descripció de l'activitat: L'Est també existeix

↳ Objectius

- Conèixer la iniciativa Roma Decade 2005-2015.
- Comprendre les accions polítiques d'alguns estats i de la Unió Europea que pretenen millorar la inclusió social del poble gitano a Europa.
- Reflexionar sobre la situació de la població gitana a Catalunya, com a immigrants i també com a minoria ètnica.

🕒 Recomanada per a

- Ciències socials.

↕ Edat

16-18 anys.

↔ Durada

Aproximadament 3 hores.

🔄 Dinàmica

1. **Comentari del text** La dècada del poble gitano (vegeu el document adjunt): El comentari es pot fer per escrit o es pot explicar.
2. **Debat**: Després de treballar la informació del text, s'introdueix el debat i la reflexió a partir de les preguntes que es proposen. Els nois i noies poden respondre les preguntes de manera individual o en petits grups. L'activitat es tanca fent una posada en comú i traient conclusions de grup.

Respondre les preguntes següents:

- ❁ Per què creieu que aquest projecte es diu La dècada gitana?
- ❁ Quina és una de les especificitats del projecte?
- ❁ Creieu que la participació de persones gitanes pot ajudar a assolir els objectius establerts?
- ❁ Com creieu que està afectant (des de l'any 2007) la incorporació de Bulgària i Romania a la Unió Europea a la població gitana de l'Est d'Europa?

3. **Anàlisi de la realitat:** Es divideix la classe en grups de treball. Cada grup busca informació sobre la situació del poble gitano als països que formen part del projecte La dècada gitana.

4. **Presentació de la informació:** Cada grup exposa davant de tota la classe la informació que ha trobat sobre el país que ha treballat.

- 🔗 **Recursos**
- 📄 **Internet:** Consulta per Internet a les pàgines web www.romadecade.org (pàgina web en anglès) i www.errc.org (European Roma Rights Centre).
 - 📄 **Fitxa:** La dècada del poble gitano.

↑↑ **Orientacions**

- És important tractar el nou enfocament que es dona a les polítiques d'inclusió social per a col·lectius que es troben en situacions de marginalitat a diferents països de l'Europa de l'Est.
Una de les novetats és la seva transnacionalitat (es coordinen diferents països per realitzar accions conjuntes) i la participació directa de persones gitanes en la creació del projecte i de les polítiques que es duen a terme.
- Es pot analitzar la situació d'exclusió en què es troba el poble gitano als països de l'Est i veure el procés històric que ha seguit aquest col·lectiu (Holocaust o Porrajmos, Guerra dels Balcans, etc.).

↓↑ **Alternatives i suggeriments**

- Observar que des d'institucions transnacionals com el Parlament Europeu es fan propostes que afecten diferents països. Un exemple és la resolució, aprovada per unanimitat al Parlament Europeu, que promou la necessitat de fer polítiques per a la inclusió del poble gitano en l'àmbit transnacional:
www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?sessionId=B6B7CD8285AD0A468BA47054AA26F904.node2?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2005-0151+0+DOC+XML+V0//ES (consultada el 21 de juliol de 2010). Proposar la consulta o lectura d'aquest document.

📄 **Informació**

- Roma Decade: www.romadecade.org (consultada el 21 de juliol de 2010).
- Parlament Europeu: www.europarl.eu.int (consultada el 21 de juliol de 2010).
- Projecte europeu Lungo-Drom: www.lungo-drom.org (consultada el 21 de juliol de 2010).

La dècada del poble gitano

El per què de La dècada gitana

Amb l'ampliació de la Unió Europea el poble gitano s'ha convertit en una de les minories més nombroses i pobres dels 27 països que l'integren, formada per entre set i nou milions de persones. Les dades empíriques assenyalen que les taxes d'atur i de fracàs escolar del poble gitano són molt més elevades que les de la resta de la població dels països de l'Europa de l'Est. A Catalunya s'estima que hi ha unes dues mil persones gitanes provinents de l'Europa de l'Est, encara que les dades no són definitives, ja que moltes persones no estan registrades i això dificulta l'obtenció d'una estimació real.

En què consisteix La dècada gitana?

La dècada gitana és una iniciativa que estan duent a terme vuit països de l'Europa de l'Est (Bulgària, Croàcia, la República Txeca, Hongria, Macedònia, Romania, Sèrbia i Montenegro, i Eslovàquia) per millorar les condicions de vida de les persones gitanes. La idea de La dècada va sorgir dels governs d'aquests països i té la intenció d'elaborar polítiques que acabin amb la pobresa en què viuen moltes persones gitanes.

Per a la dècada 2005-2015 cada país ha d'identificar un nombre limitat d'objectius nacionals a millorar. La planificació de La dècada està conduïda per un comitè internacional que engloba representants dels diferents governs, persones gitanes i organitzacions internacionals. De fet, aquesta iniciativa és una de les més importants que s'han fet en l'àmbit internacional per a la inclusió social del poble gitano de manera coordinada, transparent i oberta. Anteriorment, les iniciatives que s'havien realitzat es duïen a terme en el marc de cada Estat de manera independent.

Un dels valors principals d'aquest projecte és la participació de les persones gitanes. S'inclouen representants del poble gitano i organitzacions de la societat civil a cada fase del projecte. Des del principi, grups de persones gitanes de la societat civil i experts van identificar les prioritats polítiques i van tenir un paper clau en la definició dels objectius de La dècada.

2.6 Descripció de l'activitat: Fem de polítics

↳ Objectius

- Sensibilitzar i fer valorar la riquesa de les minories culturals que conviuen al nostre territori.
- Reflexionar sobre el fet que des de l'àmbit institucional es pot millorar la situació de desigualtat social que pateixen algunes de les minories culturals que viuen a Catalunya.
- Prendre consciència de la importància de les accions polítiques per fomentar una bona convivència entre cultures.

🕒 Recomanada per a

- Ciències socials.

📅 Edat

14-16 anys.

⏱ Durada

Aproximadament 3 hores.

🔄 Dinàmica

1. **Presentació:** S'introdueix la dinàmica als joves comentant que, després d'haver treballat les activitats anteriors i d'haver conegut més de prop la realitat del poble gitano, es realitzarà una activitat conjunta amb l'objectiu de recollir propostes per millorar la seva situació actual.
2. **Treball en grup:** El grup es divideix en petits grups segons el nombre total de persones. Cada grup ha de posar-se en el paper d'un partit polític que ha d'elaborar un discurs sobre possibles accions de futur per millorar la inclusió social del poble gitano. (Vegeu el document adjunt).
3. **Presentació de les recomanacions polítiques:** elaborades per cada grup: Al final, un representant de cada grup ha de presentar el discurs que ha treballat.

- 🔗 **Recursos**
- 📄 **Internet:** Consulta per Internet a les pàgines web www.romadecade.org (pàgina web en anglès) i www.errc.org (European Roma Rights Centre).
 - 📄 **Fitxa:** Fem de polítics.
 - 📄 **Activitats anteriors ja realitzades.**
-

↑↑ Orientacions

- Aquesta activitat s'ha de realitzar un cop s'han dut a terme les anteriors.
 - Posa de manifest la necessitat d'emprendre actuacions polítiques justes envers les minories i, en concret, envers el poble gitano.
 - La persona educadora ha d'orientar el procés tenint en compte els continguts més rellevants i relacionats amb aquesta temàtica per tal de tutoritzar el treball del grup en l'elaboració de les propostes de programes.
-

↓↑ Alternatives i suggeriments

- A banda de la realització de discursos polítics i de declaracions d'intencions, també es pot organitzar un grup que actuï com a lobby («grup de pressió») i que dialogui amb els diferents partits polítics perquè incloguin les seves propostes en els seus discursos. Per exemple, les que s'exposen al web de la Fundación del Secretariado Gitano.
 - Una altra opció per continuar l'activitat és valorar la proposta política de cada partit i fer un simulacre d'eleccions. D'aquesta manera es poden treballar altres qüestions que fan referència a la participació política i els processos democràtics.
-

📄 Informació

- Fundación Secretariado Gitano: <http://www.gitanos.org>.
-

Fem de polítics

1. Feu grups i elaboreu un discurs, a partir de la informació que heu obtingut realitzant les activitats anteriors, en el qual expresseu a les institucions les principals demandes i reivindicacions per promocionar i millorar la situació del poble gitano.
2. Un cop hàgiu redactat el vostre discurs, una persona representant de cada grup l'haurà d'exposar. Les diferents propostes s'hauran de debatre per, finalment, elaborar un document conjunt que expressi les reivindicacions que considereu prioritàries per afavorir la promoció i la millora del poble gitano.

